

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету ветеринарної медицини
Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
«_____» _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри фармакології,
паразитології і тропічної ветеринарії
протокол № 4 від « 18 » квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
Вадим ІЩЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант освітньої програми
«Ветеринарна медицина»
Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Ветеринарна фармакологія»

Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники: Деркач Ірина Михайлівна, доцент, к.вет.н.

Духницький Володимир Богданович, професор, д.вет.н.

Іщенко Вадим Дмитрович, завідувач кафедри доцент, к.вет.н.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Ветеринарна фармакологія»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>211 «Ветеринарна медицина»</i>	
Освітня програма	<i>«Ветеринарна медицина»</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
	повний термін навчання	скорочений термін навчання
Вид	обов'язкова	обов'язкова
Загальна кількість годин	180	150
Кількість кредитів ECTS	6	5
Кількість змістових модулів	5	5
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	-
Форма контролю	<i>Залік, Екзамен</i>	<i>Залік, Екзамен</i>
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання		
	повний термін навчання	скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	3	3
Семестр	5, 6	5, 6
Лекційні заняття	<i>60 год</i>	<i>45 год</i>
Лабораторні заняття	<i>75 год</i>	<i>75 год</i>
Самостійна робота	<i>45 год</i>	<i>30 год</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5 год	4 год

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Фармакологія – експериментальна наука, яка вивчає зміни в живому організмі під впливом лікарських засобів для використання їх у практиці ветеринарної медицини та пошуку нових ефективних лікарських засобів.

Унікальність дисципліни полягає у поєднанні сучасних вітчизняних та закордонних знань з ветеринарної фармакології. Основою підготовки є комплексний підхід, який поєднує теоретичну, практичну та інноваційну спрямованість навчання. Для вивчення навчальної дисципліни використовують навчально-методичні матеріали, авторами яких є науково-педагогічні працівники кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії факультету ветеринарної медицини НУБіП України. Для опрацювання навчальних матеріалів використовується сертифіковані електронні навчальні курси: Фармакологія «Ветеринарна фармакологія» Ч.1 <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/page/view.php?id=110820>; Ветеринарна фармакологія Ч.2. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2725>.

Мета дисципліни – засвоїти основи виписування рецептів та вимоги до їх видачі, технологію виготовлення лікарських форм, фармакодинаміку (механізм дії, фармакологічні ефекти) та фармакокінетику (всмоктування, розподіл, біотрансформацію, екскрецію) лікарських засобів різних фармакологічних груп.

Засвоєння здобувачем вищої освіти обсягу знань з фармакотерапії, фармакопрофілактики і фармакостимуляції, передбаченого робочою програмою з дисципліни «Ветеринарна фармакологія», є необхідним у загальній системі підготовки лікаря (магістра) ветеринарної медицини. У свою чергу, це дасть змогу майбутньому спеціалісту вміло вибирати (і поєднувати) найбільш доцільні препарати для ефективного лікування хворих тварин, профілактики хвороб чи стимуляції фізіологічних функцій.

Завдання. Виходячи з кваліфікаційної характеристики лікаря (магістра) ветеринарної медицини, здобувач зобов'язаний мати наступні знання про основні групи лікарських засобів (речовин, препаратів):

1. назву препарату (українську, латинську, синоніми);
2. хімічну будову;
3. хімічні і фізичні властивості;
4. закономірності всмоктування, розподілу, метаболізму та виведення з організму;
5. механізм місцевої та резорбтивної дії, суть дії на збудників хвороб;
6. показання та протипоказання до їх застосування;
7. терапевтичні / профілактичні дози для тварин різних видів, шляхи введення і найбільш раціональні лікарські форми;
8. побічна дія лікарських засобів і токсичність, заходи невідкладної допомоги за передозування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- назву українською та латинською мовою, найбільш вживані синоніми, походження, хімічну структуру та склад лікарських форм, фізичні та хімічні властивості, які мають відношення до зберігання та застосування;
- шляхи введення в організм та особливості всмоктування, біотрансформації, виділення з організму;
- механізм місцевої, рефлекторної та резорбтивної дії на організм тварин, збудників паразитарних та інфекційних захворювань;
- показання та протипоказання до застосування;
- орієнтовані терапевтичні дози для тварин різних видів;
- найбільш раціональні лікарські форми;
- способи виписування рецептів, токсичність і побічну негативну дію;
- способи лікування при отруєнні в разі передозування;
- де знайти та, як інтерпретувати актуальну та надійну інформацію щодо зв'язку між застосуванням протимікробних препаратів для лікування тварин, які потім споживаються, та розвитком антибіотикорезистентності у людей;
- порядок їх реєстрації та вимоги до зберігання;
- доступ до відповідних джерел інформації щодо ліцензованих ветеринарних препаратів;

вміти:

- використовувати відповідним чином відомі ветеринарні препарати, включаючи їх реєстрацію та зберігання;
- пояснювати та застосовувати на практиці концепцію періоду виведення (каренції) ліків з організму тварин з метою запобігання залишкових кількостей лікарських засобів у продуктах тваринного походження, призначених для харчування людей; знати, де знайти актуальну та відповідну інформацію щодо цього питання;
- розуміти відомі механізми розвитку антибіотикорезистентності щодо відомих патогенів;
- давати переконливі пояснення щодо взаємозв'язку між застосуванням протимікробних засобів для лікування тварин, продукцією тваринництва, яка використовується для харчування людей, та розвитком побічних негативних наслідків у людей (сенсibiliзація, алергічні реакції, токсичні ефекти, антибіотикорезистентність тощо);
- застосовувати відповідним чином ліки та біологічні засоби для забезпечення безпечності харчового ланцюга та охорони довкілля (напр.: належна утилізація біологічних відходів).
- виписувати рецепти на офіційні та магістральні лікарські форми;
- правильно підібрати дозу та визначити періодичність введення ліків;
- застосовувати лікарські засоби різним видам тварин;
- визначати терапевтичну ефективність застосування лікарських засобів;
- призначати антидотну терапію при отруєннях лікарськими засобами;
- виготовляти прості та складні лікарські форми.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

СК 16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

СК 17. Здатність здійснювати маркетинг і менеджмент ветеринарних засобів і послуг у ветеринарній медицині.

СК 19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

СК 20. Здатність організувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 11. Узагальнювати та аналізувати інформацію щодо ефективності роботи ветеринарних фахівців різного підпорядкування.

ПРН 15. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.

ПРН 16. Знати принципи та методи маркетингу і менеджменту ветеринарних засобів і послуг у ветеринарній медицині.

ПРН 19. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

– повного терміну денної форми навчання;

Змістовий модуль 1.				
Загальна фармакологія та основи рецептури				
Ветеринарна фармакологія та її завдання. Фармакотерапія. Фармакокінетика. Шляхи введення ліків в організм тварини	2	2		
Загальна характеристика ветеринарної рецептури. Рецепт, його значення, структура, вимоги до виписування та порядок видачі. Фармакопея	2		2	
Фізико-хімічні фактори транспортування ліків через клітинні мембрани та їх розподіл в організмі тварин. Біотрансформація лікарських речовин та їх виведення з організму	2	2		
Схеми і способи виписування рецептів. Вимірювання маси та об'єму лікарських речовин. Доза, принципи дозування. Аптека. Зберігання лікарських речовин	2		2	
Фармакодинаміка. Види дії лікарських речовин. Віддалені ефекти в дії ліків. Механізм дії лікарських засобів. Фактори, що впливають на дію та фармакологічну активність ліків. Особливості дії ліків за повторного застосування. Взаємодія лікарських засобів	2	2		
Поняття про лікарську форму, класифікація лікарських форм. Специфічні ветеринарні лікарські форми. Тверді лікарські форми	2		2	
М'які лікарські форми	2		2	
Рідкі лікарські форми. Аерозольні лікарські форми	2		2	
Виписування рецептів	6			6
Аптечний практикум.	2		2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	26	6	14	6
Змістовий модуль 2.				
Засоби, які діють на центральну нервову систему				

Засоби, що діють переважно на центральну нервову систему. Засоби для наркозу. Механізм дії засобів для наркозу. Стадії, рівні, види наркозу. Засоби для інгаляційного наркозу. Виписування рецептів	10	2	2	6
Засоби для неінгаляційного наркозу. Психотропні речовини (седативні, нейролептичні та транквілізуючі засоби)	4	2	2	
Аналгезуючі засоби. Ненаркотичні анальгетики. Наркотичні анальгетики (нестероїдні протизапальні засоби – НПЗЗ)	4	2	2	
Засоби, що стимулюють функцію центральної нервової системи. Психостимулятори. Аналептики. Загальнотонізуючі засоби	4	2	2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	24	8	10	6
Змістовий модуль 3.				
Засоби, що діють на периферичну нервову систему				
Засоби, що діють переважно на периферичну нервову систему. Класифікація. Засоби, що пригнічують функцію аферентних нервів. Місцевоанестезуючі засоби (вимоги, класифікація, механізм дії). Види місцевої анестезії. Характеристика препаратів	4	2	2	
Засоби, що захищають чутливі нервові закінчення від подразнень. Пом'якшувальні, обволікаючі, в'язучі та адсорбуючі засоби. Виписування рецептів	16	2	2	12
Засоби, що стимулюють чутливі нервові закінчення. Подразнювальні засоби. Ефірні олії. Блювальні, румінаторні та відхаркувальні засоби. Проносні засоби. Гіркоти	6	2	4	
Лікарські засоби, що діють на еферентні нерви. Анатомо-фізіологічні особливості еферентних нервів. Будова синапса. М- та Н-холіноміетики прямої дії. М- та Н-холіноміетики непрямої дії. М-холіноміетики. Н-холіноміетики	6	2	4	

Засоби холінолітичної дії. Класифікація холінолітичних засобів. М-холінолітичні засоби. Н-холінолітичні засоби. Міорелаксанти	4	2	2	
Засоби адреноміметичної та адренолітичної дії. Адреноміметичні засоби прямої та непрямой дії. Адренолітичні засоби. Антигістамінні препарати	4	2	2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	42	12	18	12
Змістовий модуль 4.				
Засоби, що регулюють функції систем та органів				
Засоби, що діють на серцево-судинну систему. Серцеві глікозиди. Засоби, що нормалізують ритм серцевих скорочень. Спазмолітичні засоби	4	2	2	
Засоби, що діють на (гемостаз) процеси зсідання крові. Замінники крові. Засоби, що впливають на імунні процеси	4	2	2	
Сечогінні засоби (діуретики). Засоби, що стимулюють функцію печінки (жовчогінні засоби). Засоби, що впливають на тонус і скорочення матки	4	2	2	
Засоби, що регулюють процеси обміну речовин. Вітаміни та вітамінні препарати: класифікація, механізм дії та характеристика окремих груп. Полівітамінні препарати. Виписування рецептів	16	2	2	12
Гормональні препарати. Класифікація гормонів та гормональних препаратів. Механізм дії гормональних препаратів. Естрогени, гестагени та андрогени. Препарати гормонів гіпофіза та кори наднирників. Простагландини	4	2	2	
Тканинні препарати. Ензимні препарати, Бактеріальні препарати. Препарати амінокислот.	4	2	2	
Засоби, що впливають на обмін мінеральних речовин. Препарати макроелементів, препарати мікроелементів. Комплексні препарати мінеральних речовин	4	2	2	
Модульний контроль	2		2	

Разом за змістовим модулем	42	14	16	12
Змістовий модуль 5.				
Протимікробні та протипаразитарні засоби				
Протимікробні засоби. Лікарські барвники. Сульфаніламідни. Нітрофуранни.	5	2	2	9
Антибіотики: класифікація за походженням, будовою, силою та спектром протимікробної дії. Правила раціонального застосування антибіотиків та їх фармакокінетика. Негативні наслідки нераціонального застосування антибіотиків. Характеристика антибіотиків групи пеніциліну	8	2	2	
Характеристика антибіотиків групи цефалоспоринів, аміноглікозидів, тетрациклінів, макролітів та левоміцетину. Характеристика антибіотиків групи поліміксинів (поліпептидні антибіотики), фторхінолонів, протигрибних антибіотиків та авермектинів. Противірусні засоби Фітонциди. Поліфіти. Фітоміни. Виписування рецептів	12	4	4	
Антисептичні та дезінфікуючі засоби. Фактори, що впливають на їх дію. Вимоги до антисептиків та дезінфікуючих засобів. Окисники. Галогеновмісні засоби. Препарати йоду. Препарати аліфатичного ряду	4	2	2	
Дезінфікуючі засоби. Детергенти (мила та мийні речовини). Препарати формальдегіду, феноли, крезолни та їх похідні. Четвертинні амонійні сполуки	4	2	2	
Протипаразитарні засоби. Антигельмінтики. Інсектициди та акарициди. Дератизаційні засоби	6	4	2	
Противірусні засоби. Антипротозойні засоби. Еймеріостатичні засоби	3	2	1	
Засоби радіопротекторної дії. Гомеопатія. Антидотні препарати.	2	2		
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	46	20	17	9
Усього годин	180	60	75	45

– скороченого терміну денної форми навчання.

Змістовий модуль 1.				
Загальна фармакологія та основи рецептури				
Ветеринарна фармакологія та її завдання. Фармакотерапія. Фармакокінетика. Шляхи введення ліків в організм тварини	2	2		
Загальна характеристика ветеринарної рецептури. Рецепт, його значення, структура, вимоги до виписування та порядок видачі. Фармакопея	2		2	
Фізико-хімічні фактори транспортування ліків через клітинні мембрани та їх розподіл в організмі тварин. Біотрансформація лікарських речовин та їх виведення з організму	2	2		
Схеми і способи виписування рецептів. Вимірювання маси та об'єму лікарських речовин. Доза, принципи дозування. Аптека. Зберігання лікарських речовин	2		2	
Фармакодинаміка. Види дії лікарських речовин. Віддалені ефекти в дії ліків. Механізм дії лікарських засобів Фактори, що впливають на дію та фармакологічну активність ліків. Особливості дії ліків за повторного застосування. Взаємодія лікарських засобів	2	2		
Поняття про лікарську форму, класифікація лікарських форм. Специфічні ветеринарні лікарські форми. Тверді лікарські форми	2		2	
М'які лікарські форми	2		2	
Рідкі лікарські форми. Аерозольні лікарські форми	2		2	
Виписування рецептів	4			4
Аптечний практикум.	2		2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	24	6	14	4
Змістовий модуль 2.				
Засоби, які діють на центральну нервову систему				

Засоби, що діють переважно на центральну нервову систему. Засоби для наркозу. Механізм дії засобів для наркозу. Стадії, рівні та види наркозу. Засоби для інгаляційного наркозу. Виписування рецептів	4	2	2	2
Засоби для неінгаляційного наркозу. Психотропні речовини (седативні, нейролептичні та транквілізуючі засоби)	4	2	2	
Аналгезуючі засоби. Ненаркотичні аналгетики. Наркотичні аналгетики (нестероїдні протизапальні засоби – НПЗЗ)	4	2	2	
Засоби, що стимулюють функцію центральної нервової системи. Психостимулятори. Аналептики. Загальнотонізуючі засоби	6	2	2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	20	8	10	2
Змістовий модуль 3.				
Засоби, що діють на периферичну нервову систему				
Засоби, що діють переважно на периферичну нервову систему. Класифікація. Засоби, що пригнічують функцію аферентних нервів. Місцевоанестезуючі засоби (вимоги, класифікація, механізм дії). Види місцевої анестезії. Характеристика препаратів	4	2	2	
Засоби, що захищають чутливі нервові закінчення від подразнень. Пом'якшувальні, обволікаючі, в'язучі та адсорбуючі засоби. Виписування рецептів	8	2	2	5
Засоби, що стимулюють чутливі нервові закінчення. Подразнювальні засоби. Ефірні олії. Блювальні, румінаторні та відхаркувальні засоби	4	2	2	
Проносні засоби. Гіркоти та жовчогінні засоби	4	2	2	
Лікарські засоби, що діють на еферентні нерви. Засоби холіноміметичної та холінолітичної дії.	4	2	2	
Засоби адреноміметичної та адренолітичної дії. Адреноміметичні засоби прямої та непрямой дії. Адренолітичні засоби. Антигістамінні препарати	4	2	2	

Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	31	12	14	5
Змістовий модуль 4.				
Засоби, що регулюють функції систем та органів				
Засоби, що діють на серцево-судинну систему. Серцеві глікозиди. Засоби, що нормалізують ритм серцевих скорочень. Спазмолітичні засоби	4	2	2	
Засоби, що діють на (гемостаз) процеси зсідання крові. Замінники крові. Засоби, що впливають на імунні процеси	4		2	
Сечогінні засоби (діуретики). Засоби, що стимулюють функцію печінки (жовчогінні засоби). Засоби, що впливають на тонус і скорочення матки	4	2	2	
Засоби, що регулюють процеси обміну речовин. Вітаміни та вітамінні препарати: класифікація, механізм дії та характеристика окремих груп. Полівітамінні препарати	16	2	2	12
Гормональні препарати. Класифікація гормонів та гормональних препаратів. Механізм дії гормональних препаратів. Естрогени, гестагени та андрогени. Препарати гормонів гіпофіза та кори наднирників. Простагландини	4	2	2	
Тканинні, ензимні, бактеріальні препарати. Препарати амінокислот.	3	1	2	
Засоби, що впливають на обмін мінеральних речовин. Препарати макроелементів, препарати мікроелементів	2		2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	37	9	16	12
Змістовий модуль 5.				
Протимікробні та протипаразитарні засоби				
Протимікробні засоби. Лікарські барвники. Сульфаніламідні. Нітрофурані.	5	2	2	7

Антибіотики: класифікація, застосування. Характеристика антибіотиків групи пеніциліну. Раціональне застосування антибіотиків і інших хіміотерапевтичних препаратів для забезпечення безпечності харчового ланцюга та попередження негативного впливу на навколишнє середовище	7	2	2	
Характеристика антибіотиків групи цефалоспоринів, аміноглікозидів, тетрациклінів, макролітів та левоміцетину. Характеристика антибіотиків групи поліміксинів (поліпептидні антибіотики), фторхінолонів, протигрибних антибіотиків та авермектинів. Фітонциди. Поліфіти. Фітоміни. Виписування рецептів на протимікробні препарати	7		4	
Антисептичні та дезінфікуючі засоби. Фактори, що впливають на їх дію. Вимоги до антисептиків та дезінфікуючих засобів Окисники. Галогеновмісні засоби. Препарати йоду. Препарати аліфатичного ряду	4	2	2	
Дезінфікуючі засоби. Детергенти (мила та мийні речовини). Препарати формальдегіду, феноли, крезолі та їх похідні. Четвертинні амонійні сполуки	7	2	5	
Протипаразитарні засоби. Антигельмінтики. Інсектициди та акарициди. Дератизаційні засоби	4	2	2	
Противірусні засоби. Антипротозойні засоби. Еймеріостатичні засоби	2		2	
Модульний контроль	2		2	
Разом за змістовим модулем	38	10	21	7
Усього годин	150	45	75	30

4. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми
	Модуль 1. ЗАГАЛЬНА ФАРМАКОЛОГІЯ ТА ОСНОВИ РЕЦЕПТУРИ
1.	Загальна характеристика ветеринарної рецептури. Рецепт, його значення, структура, вимоги до виписування та порядок видачі. Фармакопея
2.	Схеми і способи виписування рецептів. Вимірювання маси та об'єму лікарських речовин. Доза, принципи дозування. Аптека. Зберігання лікарських речовин
3.	Поняття про лікарську форму, класифікація лікарських форм. Специфічні ветеринарні лікарські форми. Тверді лікарські форми
4.	М'які лікарські форми
5.	Рідкі лікарські форми. Аерозольні лікарські форми
6.	Аптечний практикум
7.	<i>Модульний контроль (Колоквіум №1)</i>
	Модуль 2. ЗАСОБИ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ЦЕНТРАЛЬНУ НЕРВОВУ СИСТЕМУ
8.	Засоби для наркозу. Інгаляційні наркотичні засоби. Неінгаляційні наркотичні засоби. Барбітурати. Спирти
9.	Психотропні речовини (седативні, нейролептичні та транквілізуючі засоби)
10.	Ненаркотичні анальгетики. Саліцилова кислота та її похідні, похідні аніліну та піразолону. Аналгетичні засоби інших груп)
11.	Психостимулятори. Загальнотонізуючі засоби. Аналептики
12.	<i>Модульний контроль (Колоквіум №2).</i>
	Модуль 3. ЗАСОБИ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ПЕРИФЕРИЧНУ НЕРВОВУ СИСТЕМУ
13.	Місцевоанестезуючі засоби. Синтетичні сполуки нітрогену. Заміщені аміди ацетаніліду та холінкарбонової кислоти
14.	Речовини, що стимулюють чутливі нервові закінчення. Подразнювальні, засоби, ефірні олії. Відхаркувальні, румінаторні, блювальні
15.	Гіркоти та проносні. Засоби, що стимулюють функцію печінки (жовчогінні засоби)
16.	Речовини, що захищають чутливі нервові закінчення.
17.	Лікарські засоби, що впливають на еферентні нерви. Засоби холіноміметичної дії. М-і Н-холіноміметики прямої та непрямой дії.
18.	М-холіноміметики. М-холінолітики.
19.	Гангліонарні засоби. Н-холіноміметики Н-холінолітики.
20.	Адренергічні засоби. Антигістамінні препарати.
21.	<i>Модульний контроль (Колоквіум №3)</i>

	Модуль 4. ЗАСОБИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ФУНКЦІЇ СИСТЕМ ТА ОРГАНІВ
22.	Препарати, що впливають на серцево-судинну систему. Серцеві глікозиди. Засоби, що нормалізують ритм серцевих скорочень. Спазмолітичні препарати
23.	Засоби, що діють на процеси зсідання крові. Замінники крові
24.	Сечогінні препарати (діуретики). Жовчогінні засоби. Маткові засоби
25.	Вітамінні препарати. Загальна характеристика, класифікація, препарати
26.	Загальна характеристика гормонів і гормональних препаратів. Препарати жіночих статевих гормонів. Препарати жовтого тіла. Препарати чоловічих статевих гормонів. Препарати гормонів гіпофізу. препарати кори наднирників Препарати гормонів підшлункової та щитоподібної залоз. Простагландини
27.	Тканинні препарати. Ензимні препарати, Бактеріальні препарати. Препарати амінокислот.
28.	Засоби, що впливають на обмін мінеральних речовин. Препарати макроелементів. Препарати мікроелементів
29.	Модульний контроль (Колоквіум №4)
	Модуль 5. ПРОТИМІКРОБНІ ТА ПРОТИ ПАРАЗИТАРНІ ЗАСОБИ
30.	Лікарські барвники з переважною протимікробною дією. Лікарські барвники з переважною антипротозойною дією. Сульфаніламідні препарати. Комплексні препарати сульфаніламідів з триметопримом. Нітрофуранові препарати
31.	Антибіотики. Механізм протимікробної дії. Пеніциліни. Цефалоспорини.
32.	Аміноглікозиди. Тетрацикліни. Левоміцетини. Макроліди та азаліди. Поліміксини (поліпептидні антибіотики)
33.	Фторхінолони. Авермектини. Антибіотики різних груп. Антибіотики фунгіцидної дії. кормові антибіотики. Фітонциди. Поліфіти. Фітоміни
34.	Антисептичні препарати. Окисники. Галогени та галогеновмісні засоби. Препарати аліфатичного ряду. Детергенти
35.	Дезінфікуючі препарати. Препарати групи формальдегіду. Препарати хлору. Луги. Кислоти. Феноли, крезолі та їх похідні. Четвертинні амонійні сполуки
36.	Протипаразитарні засоби. Антигельмінтні препарати. Інсектицидні та акарицидні засоби
37.	Противірусні засоби. Антипротозойні засоби. Еймеріостатичні засоби
38.	Модульний контроль (Колоквіум №5)

5. Самостійна робота студентів

– повного терміну денної форми навчання.

№ з/п	Назва теми	Години
1.	Виписування рецептів на тверді, м'які та рідкі лікарські форми	6
2.	Порівняльна характеристика засобів для інгаляційного та неінгаляційного наркозу, переваги та недоліки за їх застосування. Виписування рецептів на препарати для наркозу	6
3.	Порівняльна характеристика лікарських речовин, які захищають чутливі нервові закінчення від подразнень. Виписування рецептів на пом'якшувальні, обволікаючі, в'язучі та адсорбуючі лікарські засоби	12
4.	Порівняльна характеристика лікарських засобів, які регулюють процеси обміну речовин. Виписування рецептів на <u>вітамінні препарати</u> : окремих груп та полівітамінні засоби	12
5.	Порядок використання протимікробних препаратів у ветеринарній медицині. Виписування рецептів на протимікробні лікарські засоби	9

– повного терміну денної форми навчання.

№ з/п	Назва теми	Години
1	Виписування рецептів на тверді, м'які та рідкі лікарські форми	4
2.	Порівняльна характеристика засобів для інгаляційного та неінгаляційного наркозу, переваги та недоліки за їх застосування. Виписування рецептів на препарати для наркозу	2
3.	Порівняльна характеристика лікарських речовин, які захищають чутливі нервові закінчення від подразнень. Виписування рецептів на пом'якшувальні, обволікаючі, в'язучі та адсорбуючі лікарські засоби	5
4.	Порівняльна характеристика лікарських засобів, які регулюють процеси обміну речовин. Виписування рецептів на <u>вітамінні препарати</u> : окремих груп та полівітамінні засоби	12
5.	Порядок використання протимікробних препаратів у ветеринарній медицині. Виписування рецептів на протимікробні лікарські засоби	7

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Основні шляхи біотрансформації лікарських речовин в організмі тварин.
2. Особливості дії лікарських засобів при одночасному застосуванні.
3. Загальна характеристика ферментних препаратів.
4. Загальна характеристика жарознижуючих та протизапальних засобів.
5. Будова та класифікація холінергічних синапсів.
6. Принципи дозування лікарських засобів. Ширина фармакологічної дії.
7. Загальні закономірності фармакокінетики лікарських речовин.
8. Рідкі лікарські форми. Вимоги до настоек та екстрактів.
9. Загальні принципи лікування тварин при передозуванні ліків.
10. Загальна характеристика вітамінних препаратів.
11. Індивідуальна чутливість тварин до ліків. Ідіосинкразія, тахіфілаксія.
12. Рідкі лікарські форми. Вимоги до розчинів.
13. Загальна характеристика зооцидів.
14. Загальна характеристика антигельмінтних препаратів.
15. Особливості дії лікарських засобів в залежності від концентрації в лікарській формі.
16. М'які лікарські форми. Вимоги до болюсів та пілюль.
17. Загальна характеристика засобів, що пригнічують центральну нервову систему.
18. Рідкі лікарські форми. Вимоги до інфузів та відварів.
19. Загальна характеристика лугів.
20. Загальна характеристика препаратів сірки.
21. Загальна характеристика засобів, що діють на еферентні нерви.
22. Особливості дії ліків в залежності від віку та фізіологічного стану тварин.
Загальні принципи дозування.
23. Загальна характеристика засобів для неінгаляційного наркозу.
24. Загальна характеристика сульфаніламідних препаратів.
25. М'які лікарські форми. Вимоги до мазей та лініментів.
26. Особливості дії ліків при застосуванні тваринам різних видів.
27. Загальна характеристика препаратів групи фенолу.
28. Загальна характеристика антибіотиків.
29. Методи вивчення фармакодинаміки ліків.
30. Міра ваги та об'єму в рецептурі. Поняття про ЛД₀, ЛД₅₀, ЛД₁₀₀.
31. Загальна характеристика лікарських барвників.
32. Загальна характеристика засобів, що діють на аферентні нерви.
33. Загальна характеристика тканинних препаратів.
34. Загальна характеристика кислот.
35. Особливості дії лікарських засобів в залежності від хімічної будови.
36. Загальна характеристика місцевоанестезуючих засобів.
37. Загальна характеристика протимікробних засобів. Класифікація.
38. Загальні принципи зберігання, відпуску та застосування ліків.
39. Аптека. Види аптек і вимоги до них.

40. Фармакодинаміка лікарських засобів. Види дії ліків.
41. Загальна характеристика гормональних препаратів.
42. Коротка історія фармакології.
43. Загальна характеристика солей лужних та лужноземельних металів.
44. Загальна характеристика препаратів важких металів.
45. Загальна характеристика антидотних засобів.
46. Естрогенні гормональні препарати.
47. Вітамінні препарати. Препарати вітаміну С.
48. Відхаркувальні засоби рослинного та мінерального походження.
49. Препарати ртуті.
50. Гіркоти чисті та ароматичні.
51. Гормональні препарати щитоподібної залози.
52. Гормональні препарати кори наднирників.
53. Подразнюючі засоби. Препарати, що містять ефірні олії.
54. Жарознижуючі засоби. Препарати групи саліцилової кислоти.
55. Препарати наперстянки.
56. Засоби для неінгаляційного наркозу. Спирт етиловий.
57. Місцевоанестезуючі засоби.
58. Блювотні засоби рослинного походження.
59. Сечогінні препарати рослинного та мінерального походження.
60. Гормональні препарати паращитоподібної залози.
61. Місцевоанестезуючі засоби. Анестезин, новокаїн.
62. В'язучі засоби рослинного походження. Танін, таноформ.
63. Подразнюючі засоби. Препарати аміаку.
64. Психотропні засоби. Препарати групи кофеїну.
65. Збуджуючі засоби, що діють переважно на спинний мозок.
66. Препарати заліза.
67. Засоби для неінгаляційного наркозу. Барбітурати.
68. Пом'якшувальні засоби. Рослинні олії та продукти переробки нафти.
69. Збуджуючі засоби, ще діють переважно на довгастий мозок. Препарати групи камфори.
70. Наркотичні анальгетики. Морфіну гідрохлорид, промедол.
71. Засоби для неінгаляційного наркозу. Хлоралгідрат.
72. Препарати горицвіту.
73. Вітамінні препарати. Препарати вітаміну К.
74. Андрогенні гормональні препарати.
75. В'язучі засоби мінерального походження. Препарати цинку.
76. Препарати вітамінів В₁ та В₁₂.
77. Неорганічні та органічні препарати миш'яку.
78. Гіркоти чисті та ароматичні.
79. Антигістамінні препарати. Димедрол, дипразин.
80. Гормональні препарати гіпофізу.
81. Адсорбенти рослинного та мінерального походження.
82. Блювотні засоби рефлекторної дії. Препарати чемериці.
83. Жарознижуючі засоби. Препарати групи піразолону.

84. Вітамінні засоби. Препарати вітамінів D₂ та D₃.
85. Вітамінні препарати. Препарати вітаміну B₁₂.
86. Препарати конвалії.
87. Вітамінні препарати. Препарати вітаміну А.
88. Седативні та нейролептичні засоби. Препарати бромур.
89. Блювотні засоби центральної дії.
90. Препарати миш'яку протипаразитарної дії.
91. Протимікробні препарати з групи фенолу.
92. Антибіотики. Препарати пеніцилінового ряду.
93. Сечогінні засоби. Препарати рослинного походження.
94. Антигельмінтні засоби. Препарати івомек, аверсект.
95. Дезінфікуючі препарати з групи лугів.
96. Протимікробні препарати, що віддають кисень.
97. Препарати йоду.
98. Протипаразитарні засоби. Препарати з групи івермектинів.
99. Сульфаніламідні препарати середньої тривалості дії.
100. М-холіноміметики. Препарати.
101. М- і Н-холіноміметики прямої дії. Препарати.
102. Антибіотики. Препарати з групи макролідів (еритроміцин, олеандоміцин, тилозин).
103. Антибіотики. Препарати тетрациклінового ряду.
104. Антигельмінтні засоби. Класифікація. Препарати празіквантелу та пірантелу.
105. Антигельмінтні засоби. Препарати з групи альбендазолу.
106. Інсектоакарицидні засоби. Препарати з групи похідних карбамінової кислоти (севін, байгон).
107. Дератизаційні засоби. Фосфід цинку, барію карбонат, ратиндан.
108. Антихолінестеразні засоби. Препарати.
109. М- і Н- холіноміметики непрямої дії. Препарати.
110. Жовчогінні препарати рослинного походження.
111. Антибіотики. Загальна характеристика, класифікація. Побічна дія.
112. М-холінолітичні засоби. Препарати групи атропіну.
113. Н-холіноміметики. Препарати.
114. Антигельмінтні засоби. Препарати рослинного походження.
115. Протимікробні та протипаразитарні засоби з групи нітрофуранів.
116. Протимікробні та протипаразитарні препарати – похідні хіноліну (трихомонацид, ентеросептол, піроплазмін).
117. Протимікробні та протипаразитарні препарати – похідні бензидину (трипановий синій).
118. Препарати важких металів протимікробної дії.
119. Інсектоакарицидні засоби. Препарати з групи піретроїдів. Стомазан, циперметрин.
120. Протимікробні та протипаразитарні препарати – похідні аніліну та розаніліну (піоктанін, діамантовий зелений).
121. Сульфаніламідні препарати пролонгованої дії.

122. Сульфаніламідні препарати тривалої дії.
123. Адреноміметики прямої дії.
124. Протимікробні препарати з групи хлору.
125. Антгельмінтні засоби. Препарати мінерального походження.
126. Адренолітичні засоби. Препарати з житніх ріжків.
127. Антгельмінтні засоби. Препарати з групи хлорзаміщених вуглеводнів.
128. Протимікробні препарати групи йоду.
129. Протимікробні препарати, що містять крезол.
130. Сульфаніламідні препарати короткотривалої дії.
131. Протипаразитарні засоби з групи сірки.
132. Адреноміметики непрямої дії. Препарати.
133. Н-холінолітичні засоби. Міорелаксанти.

<i>Тестові завдання різних типів</i>	
1 До яких груп речовин, що діють на еферентні нерви, відносяться наведені лікарські засоби?	
1 Ареколіну гідробромід, пілокарпіну гідрохлорид, ацеклідін	А. антихолінестеразні
2 Фізостигміну саліцилат, прозерин, галантаміну гідрохлорид	Б. М- і Н-холіноміметичні
3 Атропіну сульфат, скополаміну гідробромід, платифіліну гідротартрат	В. М-холінолітичні
2. Вкажіть природні джерела саліцилової кислоти ?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
3. Які латинські назви лікарських форм відповідають вказаним українською мовою?	
1 настій	А Mucilago
2 збори лікарські	Б Species
3 слиз	В Infusum
4 відвар	Г Decoctum
4 Подразнюючі речовини, впливаючи на чутливі рецептори, проявляють місцеву, рефлекторну, "відволікаючу" та резорбтивну дії, так чи ні?	
1	Вірно
2	Не вірно
5. Серцеві глікозиди містяться у:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дурмані звичайному 2. Наперстянці 3. М'яті перцевій 4. Ехінацеї пурпуровій 	
6. В основі механізму дії якої групи препаратів лежить їх антагонізм з параамінобензойною кислотою ?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
7. Рецепт включає.....частин	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
8.Яку групу препаратів не використовують як дезінфектанти?	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Феноли 2. Препарати хлору 3. Кислоти 4. Луги 5. Препарати миш'яку 	
9. Вкажіть шляхи введення кальцію хлориду	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
10. Пуриновим алкалоїдом є:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Камфора 2. Стрихнін 3. Коразол 4. Секуринін 	

5. Кофеїн	
1. До яких груп проносних лікарських засобів відносяться наведені препарати?	
1 натрію сульфат, магнію сульфат, сіль карловарська штучна	А. синтетичні проносні
2 олія рицинова, олія соняшникова, олія лляна	Б. проносні рослинні олії
3 сабур, корінь ревеню, кора крушини, листя сенни	В. рослинні проносні, що містять антраглікозиди
4 фенолфталеїн, ізафенін	Г. сольові проносні
2. Які особливості дії теоброміну, теофіліну і темісалу?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
3. Лікарською формою є:	
1	лікарська речовина (речовини) у відповідній лікарській формі, якій надана раціональна назва і дозволений промисловий випуск, клінічні дослідження або практичне застосування.
2	матеріали різного походження, які використовуються для одержання лікарських речовин, придатних за своїми фізичними і хімічними властивостями для лікувально-профілактичних цілей або фармакологічних досліджень.
3	лікарська речовина чи сировина, якій спеціальною технологічною обробкою в аптеці чи на фармзаводі надана спеціальна форма, найбільш зручна і доцільна для досягнення найвищого лікувального чи профілактичного ефекту.
4	будь-яка речовина неорганічної чи органічної природи (рослинного, тваринного, мінерального, мікробного, синтетичного походження), яка має біологічну чи фармакологічну активність і може бути застосована для лікування хворих тварин і людини, або є засобом для попередження захворювань чи предметом фармакологічних досліджень.
4. Н-холіноміметики збуджують Н-холінорецептори каротидних клубочків, і рефлекторно діють як стимулятори дихання через центр довгастого мозку, звужують кровоносні судини і підвищують тиск крові, так чи ні?	
1	Вірно
2	Не вірно
5. Рослинним засобом, що проявляє діуретичний ефект є:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Цмин пісковий 2. Листя мучниці 3. Кропива дводомна 4. Деревій звичайний 	
6. Фаулерів розчин – це розчин:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. калію арсеніту 2. калію арсенату 3. натрію арсенату 4. натрію арсенату 5. арсеністого ангідриду 	
2. Вкажіть латинські назви мазі, настою, відвару, слизу?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
3. Які властивості метилсаліцилату?	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Порошок, добре розчинний в оліях 2. Кристали білого кольору, добре розчинні у воді 3. Злегка жовтувата рідина, специфічного запаху 4. Білі пластинки, розчинні у воді 	
9. До похідних якої кислоти належать новокаїн, дикаїн, анестезин ?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
10. Пантоцид відноситься до групи:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. хлору 2. йоду 3. сульфуру 4. формальдегіду 5. фенолів 	
1 Які особливості дії ненаркотичних анальгетиків?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	

2. М-холінолітичні речовини блокують М-холінореактивні системи внаслідок чого вони стають нечутливі до ацетилхоліну, що проявляється зниженням секретії залоз, послабленням скорочення гладеньких м'язів травного каналу, бронхів, зменшенням секретії бронхіальних залоз, посиленням серцевої діяльності, розширенням зіниць (мідріаз), підвищенням внутрішньоочного тиску та далекозорістю, так чи ні?	
1	Вірно
2	Не вірно
3. При приготуванні олійної емульсії які із вказаних складових відповідають співвідношенні 2:1:17 ?	
1 2	А. олія
2 1	Б. емульгатор
3 17	В. вода
4. Що вказують у Designatio materiарum ?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
5. Який лікарський засіб призначають для лікування парезів і паралічів?	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Кофеїн -бензоат натрію 2. Стрихніну нітрат 3. Камфору 4. Коразол 5. Настойку чилібухи 	
6. Як називається група лікарських засобів, дія яких зводиться до посилення виділення слини та шлункового соку, що відбувається рефлекторно, внаслідок подразнення смакових чутливих рецепторів ротової порожнини?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
7. Який гормональний лікарський засіб позитивно впливає на обмін фосфоліпідів, утилізацію ліпідів і прискорює метаболізм жирів?	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Інсулін 2. Кортизон 3. Тиреоїдин 4. Ліпокаїн 	
8. Як називається група лікарських засобів, механізм дії яких полягає в інактивації тромбогенних речовин або/і в протидії нормальному синтезу протромбіну в печінці?	
<i>(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)</i>	
9. Антибіотиком з групи макролідів є:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Екмоновоцилін 2. Канаміцин 3. Гентаміцин 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Еритроміцин 5. Стрептоміцин
10. Гексаметилентетрамін відноситься до препаратів групи:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Лугів 2. Кислот 3. Фенолу 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Формальдегіду 5. Сульфуру

7. Методи навчання

За вивчення дисципліни для засвоєння здобувачами лекційного матеріалу в освітньому процесі використовуються презентації лекцій, відеозаписи лекцій, електронні конспекти лекцій (у формі ресурсу книга на електронному навчальному курсі), електронні та друковані навчально-методичні розробки. Для засвоєння здобувачами матеріалу лабораторних занять використовуються понад 400 зразків лікарських засобів у натуральному вигляді і в оригінальній упаковці, атлас та гербарії лікарських рослин, стенди-виставки лікарських препаратів провідних вітчизняних та

закордонних фармацевтичних виробників, наочний матеріал із загальної і спеціальної фармакології у вигляді аудиторних стендів, електронні та друковані навчально-методичні розробки, застосунок Н5Р. З обладнання у навчальній лабораторії використовується аптечний посуд, інфундирні апарати, ваги, мікроскопи, фотоелектроколориметри, дозатори, болюсодавачі. З технічних засобів навчання – ноутбук, мультимедійний проектор.

В освітньому процесі використовуються методи частково-пошуковий, або евристичний метод, репродуктивний та метод проблемного викладення.

8. Форми контролю

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (заліку) – 30 балів.

На лабораторних заняттях кожен студент з кожної теми виконує індивідуальні завдання. **Рівень знань оцінюється:**

- “відмінно” – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично вірні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та лабораторні вправи вірні, демонструє знання підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу;

- “добре” – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу;

- “задовільно” – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність;

- “незадовільно з можливістю повторного складання” – коли студент дає правильну відповідь не менше, ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістовні модулі. Остаточна оцінка

рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 30 балів.

Контроль знань студентів виконується під час приймання результатів виконання лабораторних робіт за допомогою контрольних запитань, в кінці термінів модулів і при прийманні заліку за допомогою тестів.

Списки контрольних запитань і тестів представлені в навчально-методичному комплексі.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про введення в дію від 01.05.2023 р. № 404).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

10. Навчально-методичне забезпечення

Для опрацювання навчальних матеріалів використовується сертифіковані електронні навчальні курси: Фармакологія <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/page/view.php?id=110820>; «Ветеринарна фармакологія» Ч.1 <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=17>, Ветеринарна фармакологія Ч.2. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2725>.

1. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» для студентів ОС «Бакалавр» факультету ветеринарної медицини за напрямом «Ветеринарна медицина» / В.Б. Духницький, І.М. Деркач, В.Д. Іщенко та ін. // К.: Видавничий центр «Компринт». – 2017. – С. 122.

2. Ветеринарна рецептура. Робочий зошит з дисципліни "Ветеринарна фармакологія" для студентів факультету ветеринарної медицини / В.Б. Духницький, І.М. Деркач, В.Д. Іщенко та ін. // К.: Видавничий центр «Компринт». – 2017. – С. 72.

3. Методичні вказівки до навчальної практики з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» / В.Б. Духницький, І.М. Деркач // К.: Видавничий центр «Компринт». – 2017. – С. 52.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Ветеринарна фармакологія: підручник / Г.О. Хмельницький, В.Б. Духницький – К., 2017. – 571 с.

2. Аптечний практикум (навчальний посібник для лабораторних занять з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» для студентів ОС «Бакалавр» та «Магістр» / В.Б. Духницький, І.М. Деркач – К.: ЦП Компринт, 2017, 162 с.

3. Сучасна фармакологічна термінологія у ветеринарній медицині / В.Б. Духницький, І.М. Деркач – К.: ЦП Компринт, 2017, 202 с.

4. Довідник з ветеринарної фармакології / В.Б. Духницький, І.М. Деркач, В.Д. Іщенко, О.К. Гальчинська – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 232 с.

5. Ветеринарна рецептура / І.М. Деркач, В.Б. Духницький, В.Д. Іщенко Київ : ЦП «Компринт», 2023. – 000 с.

Допоміжна література

1. Державна фармакопея України. Перше видання. – Х. : РЕПІГ, 2002. Ветеринарні препарати / О.І. Канюка, І.І. Харів, В.М. Гунчак, Д.Ф. Гуфрій. – Львів, 2006. – 641 с.

2. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 336 с.

3. Фармакологія: Підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, В.А. Туманов та ін.; За ред. І.С. Чекмана. – К. : Вища школа, 2001. – 598 с.

4. Хмельницький Г.О., Хоменко В.С., Канюка О.І. Ветеринарна фармакологія. – К. : Урожай, 1994; Харків: Парітет, 1995 – 480 с.

Інформаційні ресурси

1. Фармакологія [Електронний ресурс] - <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Farmakologiya>.

2. Фармакологія і фармація [Електронний ресурс] - https://www.medpublish.com.ua/katalog-pharmakologija-pharmacija/c-532_574.html

3. Фармакологія [Електронний ресурс] - <https://stud.com.ua/27625/meditsina/farmakologiya>

4. Загальна рецептура [Електронний ресурс] - <https://dspace.vnm.edu.ua/bitstream/handle>

5. Фармакологія [Електронний ресурс] - <https://pharmacolpharmacother.nuph.edu.ua/wp-content/>

6. Ветеринарія [Електронний ресурс] - <https://www.twirpx.com/files/science/medicine/veterinary/>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декаан факультету ветеринарної медицини
Микола ШВІЛХОВСЬКИЙ
“_____” _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри фармакології,
паразитології і тропічної ветеринарії
протокол № 4 від “ 18 ” квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
Вадим ІЩЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант освітньої програми
“Ветеринарна медицина”
Наталія ГРУШАНСЬКА

**РОБОЧА ПРОГРАМА
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«Ветеринарна фармакологія»**

Обсяг практики – 30 год

спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»
освітня програма «Ветеринарна медицина»
Факультет ветеринарної медицини

Розробники: Деркач І.М., к. вет. н., доцент кафедри фармакології,
паразитології і тропічної ветеринарії; Іщенко В.Д., к. вет. н., доцент кафедри
фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії; Духницький В.Б., д. вет.
н., професор кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії

Київ – 2023 р.

Вступ

Навчальна практика з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» передбачає закріплення теоретичних знань та практичних навичок щодо викладеного за затвердженою програмою дисципліни матеріалу з вивчення лікарських засобів для ветеринарної медицини, що є необхідним фахівцю ветеринарної медицини для практичної діяльності згідно кваліфікаційної характеристики.

Програма навчальної практики містить мету, завдання та план, короткий інструктаж з правил роботи й техніки безпеки, методичні вказівки до виконання завдань, щоденник та додатковий матеріал, необхідний студентам для оформлення звіту з навчальної практики.

Мета і завдання практики

Викладений студентам теоретичний і практичний матеріал на лекціях та лабораторних заняттях за затвердженими робочим планом та робочою програмою з дисципліни охоплює відповідний об'єм знань, умінь та практичних навичок, що необхідні в діяльності лікаря ветеринарної медицини.

Студенти засвоюють правила ліцензування аптечної діяльності, вивчають правила зберігання ліків у аптеках, правила використання протимікробних лікарських засобів для ветеринарної медицини. Окрім того, вони повинні вивчити лікарські рослини та лікарські засоби рослинного походження, які використовуються у ветеринарній медицині.

Керівництво практикою

Керівництво практикою проводять викладачі кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії (один викладач на одну академічну групу студентів). Викладачі постійно стежать за своєчасним виконанням поставлених завдань та за необхідності проводять консультації.

Організація проведення практики

Організація і проведення навчальної практики з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» здійснюється згідно з наказом ректора університету Наказ на практику формується за поданням завідувача кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії, узгоджується з деканом факультету ветеринарної медицини та навчальною частиною Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Навчальна практика проводиться за допомогою електронних ресурсів, за необхідності з використанням онлайн-чату.

До навчальної практики допускаються студенти, які прослухали курс лекцій та виконали лабораторні роботи в повному обсязі, відповідно до навчальної програми з дисципліни «Ветеринарна фармакологія».

Студенти кожної групи під керівництвом викладача впродовж 5 робочих днів виконують завдання, що є частиною навчального плану підготовки фахівців спеціальності «Ветеринарна медицина».

Кожен студент заповнює щоденник з навчальної практики, який повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та бути оформленим відповідно до вимог.

Щоденник та гербарій лікарських рослин, який захищається в останній день практики, є загальною формою звітності студента за навчальну практику.

Керівник навчальної практики враховує сумлінність у виконанні завдань, володіння основами гербаризації рослин, а також знання фармакологічної дії представлених у гербарії лікарських рослин і офіційні препарати із них, які використовуються на практиці.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений на інший період відповідно до чинних в Університеті положень, якими регулюється організація навчального процесу.

Студенту, який не виконав програму практики повністю або частково без поважних причин, може бути надане право повторного проходження практичного навчання в інший час згідно рішення деканату.

Критерії оцінки навчальної практики

«Зараховано» – студент досконало, не менше ніж на 60% оволодів теоретичним та практичним матеріалом навчальної практики.

«Незараховано» – студент не виконав програми практики або рівень її виконання становить менше 60 %.

План навчальної практики

Тема 1. Ознайомлення із структурою та діяльністю фармацевтичного підприємства.

Матеріальне забезпечення: веб-сайти фармацевтичних компаній; нормативні документи, що регламентують діяльність фармацевтичного підприємства; каталоги ветеринарних препаратів.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт.

Тема 2. Ознайомлення з особливостями аптечної діяльності в Україні. Аналіз каталогів ветеринарних інтернет-аптек.

Матеріальне забезпечення: веб-сайти ветеринарних аптек; нормативні документи, що регламентують діяльність ветеринарної аптеки; інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт.

Тема 3. Вивчення правил зберігання та транспортування ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та інших засобів ветеринарної медицини.

Матеріальне забезпечення: нормативні документи.

Час – 6 год.

Контроль: співбесіда, письмовий звіт.

Тема 4. Вивчення вимог до обігу та застосування ветеринарних препаратів; правил використання протимікробних ветеринарних лікарських засобів у ветеринарній медицині.

Матеріальне забезпечення: нормативно-правові документи, інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт, консультація.

Тема 5. Підготовка та захист електронного гербарію лікарських рослин та щоденника з навчальної практики.

Матеріальне забезпечення: каталоги, атлас лікарських та отруйних рослин; інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: звіт, співбесіда, захист гербарію та щоденника.

Матеріальне забезпечення: інтернет ресурси; нормативні документи, що регламентують діяльність фармацевтичного підприємства; нормативні документи, що регламентують зберігання та транспортування ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та інших засобів ветеринарної медицини; каталоги ветеринарних препаратів; електронні адреси фармацевтичних підприємств та ветеринарних аптек.

Методичні рекомендації та список завдань:

1. Зробити аналіз інформації, представленої на сайті фармацевтичного підприємства, звернувши увагу на загальну інформацію про підприємство та асортимент фармацевтичної продукції, яку він пропонує.

2. Зробити пошук та проаналізувати чинні нормативні документи, які регулюють діяльність фармацевтичного підприємства в

3. Зробити аналіз інформації, представленої на сайті ветеринарної аптеки, звернувши увагу на загальну інформацію про аптеку та асортимент фармацевтичної продукції, яка у ній представлена.

4. Зробити пошук в інтернеті та проаналізувати чинні нормативні документи, які регулюють діяльність ветеринарної аптеки в Україні.

5. Ознайомитись з нормативними документами:

- Правила транспортування та зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини у ветеринарних аптеках, їх структурних підрозділах, на базах, складах тощо.;

- у тому числі Змін до даного документу.

6. Вимоги до впорядкування приміщень, призначених для зберігання ветеринарних товарів.

7. Загальні вимоги до організації зберігання ветеринарних товарів, у тому числі готових лікарських форм.

8. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від світла. Які це препарати?

9. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від дії вологи. Які це препарати?

10. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від вивітрювання (випаровування). Які це препарати?

11. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від дії підвищеної та пониженої температур. Які це препарати?

12. Особливості зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, які вимагають захисту від дії газів, що містяться в навколишньому середовищі. Які це препарати?

13. Особливості зберігання пахучих та барвних ветеринарних препаратів. Які це препарати?

14. Особливості зберігання лікарської рослинної сировини.

15. Особливості зберігання їдких речовин. Які це препарати?

16. Особливості зберігання ветеринарних товарів з урахуванням їх термінів придатності.

17. Особливості зберігання дезінфекційних, дератизаційних та інсектицидних засобів.

18. Особливості зберігання вогнебезпечних (легкозаймистих) та вибухонебезпечних речовин.

19. Провести аналіз Закону України про ветеринарну медицину, зокрема статей 54-70 Розділ X. Зробити короткий конспект, висновки до кожної статті, підготуватись до співбесіди.

20. Провести аналіз ПОРЯДКУ подання звіту спеціалістами ветеринарної медицини, які застосовують для лікування тварин протимікробні ветеринарні лікарські засоби, про обсяги застосованих ними протимікробних ветеринарних лікарських засобів та ПОРЯДКУ використання протимікробних ветеринарних лікарських засобів у ветеринарній медицині.

21. Зробити гербарій, а за дистанційної форми навчання – електронний гербарій (Word, PowerPoint) з наступною орієнтовною структурою:

- титульна сторінка/слайд з інформацією хто виконав роботу;
- фото лікарської рослини (20–30);
- назва рослини (українською та латинською мовами);
- родина, до якої належить рослина;
- фармакологічна дія (коротко, перелік видів дії); можна вказати за рахунок яких речовин, що містяться в рослині, вона проявляється;
- офіційні препарати, до складу яких входить ця рослина.

(Орієнтовний перелік рослин, що рекомендуються для виготовлення гербарію, інформація про фармакологічну дію та основні лікарські форми лікарської сировини, додаються).

Фармакологічна дія, лікарські форми та сировина лікарських рослин

№ п/п	Назва рослини	Фармакологічна дія	Лікарська сировина/форма
1	2	3	4
1.	Деревій звичайний <i>Achillea millefolium</i>	Кровоспинна, спазмолітична, вітрогінна, протизапальна	Herba, anthodium, flos Millefolii / infusum herbae Millefolii, extractum Millefolii fluidum
2.	Лепеха звичайна (татарське зілля) <i>Acorus calamus</i>	Вітрогінна, снодійна, заспокійлива, покращує апетит	Rhizoma, oleum Calami / rhizoma Calami pulvis, oleum Calami, succus Calami, infusum rhizomatis Calami
3.	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i>	Кардіотонічна, діуретична, заспокійлива	Herba Adonidis vernalis / infusum herbae vernalis, tinctura herbae vernalis
4.	Гіркокаштан звичайний <i>Aesculus hippocastanum</i>	Протипухлинна, протизапальна, кровоспинна, судинорозширювальна	Semen, flos, cortex, folia hippocastanum / intr. semenis Hippocastani, infusum, decoctum cortices Hippocastani, succus Hippocastani
5.	Парило звичайне <i>Agrimonia eupatoria</i>	В'яжуча, жовчогінна, кровоспинна, покращує апетит	Herba Agrimoniae / infusum, decoctum herbae Agrimoniae
6.	Пирій повзучий <i>Agropyrum repens</i>	Протизапальна, сечогінна, очищувальна, дерматологічна; покращує обмін речовин	Rhizoma, herba Agropyri / infusum, decoctum rhizomatis, succus herbae Agropyri
7.	Приворотень звичайний <i>Alchemilla vulgaris</i>	В'яжуча, сечогінна; покращує апетит і травлення	Herba Alchemillae / infusum, decoctum herbae Alchemillae
8.	Часник городній <i>Allium sativum</i>	Антисептична, протиглисна, покращує травлення, гіпотонічна	Bulbus sativum / decoctum, tinctura, succus Allii sativi
9.	Алое деревовидне <i>Aloe arborescens</i>	Протизапальна, бактерицидна, жовчогінна, проносна; покращує травлення і апетит	Succus Aloe / Aloe pulveris, succus, sirupus, linimentum
10.	Алтея лікарська <i>Althaea officinalis</i>	Протикашлева, дерматологічна, послаблювальна, пом'якшувальна, захисна	Radix, folium Althaeae / radix Althaeae pulveris, decoctum infusum radice Althaeae
11.	Амі зубна <i>Ami visnaga</i>	Спазмолітична, заспокійлива	Fructus Ammi visnaga / tinctura, extractum Ammi visnaga, Khellinum
12.	Кріп запашний <i>Anethum graveolens</i>	Вітрогінна, стимулююча виділення молока, травлення, заспокійлива, сечогінна, проносна	Fructus, herba Anethi / infusum, decoctum fructis Anethi, fructus Anethi pulveris
13.	Аніс звичайний <i>Anisum vulgare</i>	Вітрогінна, відхаркувальна, спазмолітична, сечогінна, протизапальна	Fructus Anisi / infusum, tinctura fr. Anisi, oleum Anisi

14.	Ромашка римська <i>Anthemis nobilis</i>	Антиневралгічна, вітрогінна, спазмолітична, протиспастична, покращує травлення	<i>Anthodium (flos) Anthemidis</i> (<i>Chamomillae romanae</i>) / <i>infusum</i> <i>Anthemidis</i>
15.	Заяча конюшина багатолиста <i>Anthyllis polyphylla</i>	Очищувальна, дерматологічна, сечогінна, покращує обмін речовин	<i>Flos, herba Anthyllidis</i> / <i>infusum,</i> <i>decoctum fl., infusum herb.</i> <i>Anthyllidis</i>
16.	Дягель лікарський <i>Archangelica</i> <i>officinalis</i>	Потогінна, вітрогінна, сечогінна, спазмолітична, покращує травлення	<i>Radix Archangelice/ infusum,</i> <i>decoctum radice Archangelicae,</i> <i>tinctura Archangelicae</i>
17.	Лопух справжній <i>Arctium lappa</i>	Потогінна, жовчогінна, сечогінна, дезінфікуюча, секретоміметична	<i>Radix, folia, fructus Arctii lappae</i> / <i>infusum rad. Bardanae</i>
18.	Мучниця звичайна <i>Arctostaphylos uva-</i> <i>ursi</i> <i>Arbutus uva-ursi</i>	Дезінфекційна, протизапальна, в'яжуча, сечогінна, сприяє виведенню солей	<i>Folium Uvae ursi</i> / <i>Decoctum,</i> <i>infusum fol. Uvae ursi, folium</i> <i>Uvae ursi pulv.</i>
19.	Арніка гірська <i>Arnica Montana</i>	Протиспастична, протизапальна, бактеріостатична, заспокійлива, відволікаюча, жовчогінна, кровоспинна, судиннозміцнююча	<i>Anthodium Arnicae</i> / <i>infusum</i> <i>anth. Arnicae, tinctura anth.</i> <i>Arnicae</i>
20.	Полин гіркий <i>Artemisia absinthium</i>	Протизапальна, антисептична, глистогінна, гіркота ароматична, жовчогінна, сечогінна, тонізуюча, стимулює травлення	<i>Herba, folia Absinthii</i> / <i>infusum</i> <i>herbae Absinthii, tinctura</i> <i>Absinthii, extractum Absinthii</i> <i>spissum</i>
21.	Полин звичайний, чорнобиль <i>Artemisia vulgaris</i>	Протиспастична, антиневралгічна, сечогінна, жовчогінна, глистогінна, покращує апетит, травлення	<i>Herba, radix</i> / <i>infusum, decoctum</i> <i>Artemisiae</i>
22.	Маренка запашна <i>Asperula odorata</i>	Спазмолітична, заспокійлива, судиннозміцнювальна	<i>Herba Asperulae</i> / <i>decoctum,</i> <i>infusum herbae Asperulae</i>
23.	Беладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i>	Болезаспокійлива, проти спазматична, парасимпатолітична, розширює зіницю ока	<i>Folium, radix Belladonnae</i> / <i>folium Belladonnae pulv., tinctura</i> <i>Belladonnae, extractum</i> <i>Belladonnae siccum, fluidum</i>
24.	Барбарис звичайний <i>Berberis vulgaris</i>	Антибіотична, протизапальна, тонізуюча, сечогінна, жовчогінна, заспокійлива, покращує апетит і травлення	<i>Cortex, radix, fructus, folium</i> <i>Berberidis</i> / <i>Infusum cort., rad.,</i> <i>fruct., fol. Berberidis, tinctura</i> <i>Berberidis</i>
25.	Береза бородавчаста <i>Betula verrucosa</i>	Протизапальна, глистогінна, проти спастична, сечогінна, потогінна, пом'якшувальна, жовчогінна, індуктор інтерферону	<i>Folium, gemmae Betulae</i> / <i>infusum, succus fol. Betulae</i>
26.	Огірочник лікарський <i>Borago officinalis</i>	Протизапальна, потогінна, сечогінна, захисна, пом'якшувальна	<i>Herba, flores Braginidis</i> / <i>infusum</i> <i>herb. Braginidis</i>
27.	Гірчиця чорна <i>Brassica nigra</i>	Протизапальна, антисептична, подразнювальна, відволікаюча	<i>Semen Sinapis nigrae</i> / <i>tinctura</i> <i>sem. Sinapis, spiritus Sinapis</i>

28.	Переступень білий Bryonia alba	Знеболююча, глистогінна, відхаркувальна, проносна, сечогінна, кровоспинна	Radix Bryoniae / infusum, tincture, succus rad. Bryoniae, rad. Bryoniae pulv.
29.	Нагідки лікарські Calendula officinalis	Протизапальна, ранозагоювальна, кардіотонічна, бактерицидна, заспокійлива, стимулююча, спазмолітична, гіпотензивна	Flores Calendulae / infusum fl. Calendulae, tincture fl. Calendulae
30.	Верес звичайний Calluna vulgaris	Протизапальна, в'яжуча, потогінна, сечогінна, заспокійлива, уродезінфікуюча, покращує апетит і равлення	Flores, herba Callunae / infusum fl. Callunae, infusum, decoctum herb. Callunae
31.	Грицики звичайні Capsella bursa pastoris	Кровоспинна, гіпотензивна, антибіотична	Herba Bursae pastoris / infusum, succumb herb. Bursae pastoris
32.	Перець стручковий однорічний Capsicum annum	Подразнююча, сечогінна, покращує апетит і травлення	Fructus Capsici / fruct. Capsici pulv., tinctura Capsici
33.	Кмин звичайний Carum carvi	Знеболювальна, вірогідна, бактерицидна, відхаркувальна, жовчогінна, покращує травлення, проносна, спазмолітична, покращує смак і запах ліків.	Fructus Carvi / infusum fruct., ol. Carvi, fr. Carvi pulv.
34.	Іпекакуана звичайна Seraelis ipecacuanha	Протидизентерійна, бактерицидна, блювотна, відхаркувальна	Radix Ipecacuanhae / rad. Ipecacuanhae pulv., decoctum, tinctura Ipecacuanhae, extractum Radix Ipecacuanhae siccum
35.	Мох ісландський Certaria islandica	Покращує травлення, обволікаюча, захисна	Lichen islandicus / decoctum Lichenis islandici
36.	Чистотіл звичайний Chelidonium majus	Протизапальна, знеболююча, бактеріостатична, сечогінна, жовчогінна, проносна, заспокійлива, спазмолітична	Herba, radix Chelidonii / infusum, decoctum, succus herb. Chelidonii, tinctura Chelidonii
37.	Цикорій дикий Cichorium intybus	Жовчогінна, сечогінна, тиреостатична, заспокійлива, покращує травлення	Radix, herba Cichorii / infusum, decoctum rad. Cichorii, decoctum herb. Cichorii
38.	Хінне дерево Cinchona succirubra	Жарознижувальна, протипаразитарна кардіоседативна, покращує травлення, тонізуюча, посилиє скорочення матки	Cortex Chinchoe / tinctura Chinchoe, extractum Chinchoe fluidum
39.	Камфорне дерево Cinnamomum camphora	Аналептична, тонізуюча, антисептична, зменшує невралгічний біль, подразнювальна	Oleum Camphorae / oleum Camphoratum, spiritus Camphoratus
40.	Апельсин гіркий Citrus aurantium var amara	Антибіотична, спазмолітична, тонізуюча, покращує травлення	Pericarpium, fructus Aurantii / extractum Aurantii fluidum, sir. Aurantii

41.	Ріжки житні Claviceps purpurea	Судинозміцнююча, симпатолітична, кровоспинна, гіпотензивна, заспокійлива, посилює скорочення матки	Secale cornutum / infusum, Secalis cornuti, extractum Secalis cornuti fluidum
42.	Кнік бенедиктинський Cnicus benedictus	Антибіотична, тонізуюча, покращує травлення і обмін речовин	Herba Cnici benedicti / decoctum, infusum Cnici benedicti
43.	Кола загострена Cola acuminata	Аналептична, стимулююча, судинозміцнювальна	Embryo Colae / extractum Colae fluidum, siccum
44.	Пізньоцвіт осінній Colchicum autumnale	Протизапальна, знеболювальна	Semen, bulbus, flores Colchici / tinctura semen Colchici, unguentum Colchiti
45.	Конвалія звичайна Convallaria majalis	Кардіотонічна, сечогінна, снодійна, заспокійлива, жовчогінна	Herba, flores, folia Convallariae / tinctura Convallariae, infusum herbae Convallariae
46.	Коріандр посівний Coriandrum sativum	Знеболювальна, бактерицидна, жовчогінна, відхаркувальна, спазмолітична, покращує травлення, смак, запах	Fructus Coriandri / decoctum, infusum fruct. Coriandri, tinctura Coriandri
47.	Глід колючий Crataegus oxyacantha	Протиспастична, спазмолітична, сечогінна, судинозміцнювальна, регулює серцевудільність	Fructus Crataegi / infusum fruct. Crataegi, tinctura Crataegi
48.	Гарбуз звичайний Cucurbita pepo	Глистогінна, сечогінна	Semen Cucurbitae repens / Semen Cucurbitae repens
49.	Дурман звичайний Datura stramonium	Антиспастична, знеболювальна, парасимпатолітична	Folium, semen Stramonii / tinctura fl. Stramonii, decoctum Stramonii
50.	Морква дика Daucus carota	Глистогінна, антидіабетична, протизапальна, спазмолітична, сечогінна, покращує травлення	Radix. Fructus Dauci / infusum fruct. Dauci, succus radice Dauci
51.	Наперстянка шершиста Digitalis lanata	Кардіотонічна	Folium Digitalis lanatae / tinctura Digitalis lanatae
52.	Наперстянка пурпурова Digitalis purpurea	Кардіотонічна, сечогінна	Folium Digitalis purpureae / tinctura Digitalis purpureae, infusum fol. Digitalis purpureae, fol. Digitalis pulv.
53.	Ефедра двоколоса Ephedra distachia	Спазмолітична, стимулююча, знеболювальна, потогінна	Folium Ephedrae / decoctum, infusum herb. Ephedrae
54.	Хвощ польовий Equisetum arvense	Протизапальна, сечогінна, кровоспинна	Herba Equiseti / decoctum, succus herbae Equiseti, extractum Equiseti fluidum
55.	Золототисячник малий Erythraea centaureum Centaureum minus	Знеболююча, протизапальна, жовчогінна, кровоспинна, тонізуюча, покращує апетит і травлення	Herba Centaurii / decoctum, infusum herbae Centaurii
56.	Евкалипт кулястий Eucalyptus globulus	Дезінфекуюча, відхаркувальна,	Olium, oleum Eucalypti / oleum, tinctura Eucalypti, decoctum fol. Eucalypti

		секретолітична, спазмолітична, протизапальна	
57.	Очанка стиснута <i>Euphrasia stricta</i>	Протизапальна, в'яжуча	Herba Euphrasiae / decoctum, infusum herbae Euphrasiae
58.	Гадючник в'язолистий <i>Filipendula ulmaria</i>	Антиревматична, протизапальна, потогінна, сечогінна	Flos, herba, radix Ulmariae / infusum fl. Ulmariae, infusum herbae Ulmariae, decoctum radicis Ulmariae
59.	Фенхель звичайний <i>Foeniculum vulgare</i>	Відхаркувальна, вітрогінна, тонізуюча, спазмолітична, сечогінна	Fructus Foeniculi / infusum fruct. Foeniculi, fruct. Foeniculi pulv., oleum Foeniculi
60.	Суниця лісова <i>Fragaria vesca</i>	Жовчогінна, сечогінна, в'яжуча	Fructus Fragariae / decoctum, infusum succus fruct. Fragariae
61.	Ясен звичайний <i>Fraxinus excelsior</i>	Сечогінна, потогінна, жовчогінна, кровоспинна, глистогінна	Cortex, folia Fraxini / decoctum corticis Fraxini, infusum, succus fol. Fraxini
62.	Рутка лікарська <i>Fumaria officinalis</i>	Жовчогінна, сечогінна, спазмолітична, вітрогінна, потогінна	Herba Fumariae / infusum, succus herbae Fumariae
63.	Козлятник лікарський <i>Galega officinalis</i>	Антидіабетина, сечогінна, потогінна	Herba Galegae / infusum herbae Galegae
64.	Жабрій звичайний <i>Galeopsis ochroleuca</i>	Відхаркувальна, в'яжуча	Herba Galeopsidis / infusum herbae
65.	Дрік красильний <i>Genista tinctoria</i>	Сечогінна, послаблювальна, блювотна, потогінна, судинозвужувальна, жовчогінна, кровоспинна	Herba Genistae / decoctum, infusum herbae Genistae
66.	Тирлич жовтий <i>Gentiana lutea</i>	Гіркота, збуджує апетит, зміцнювальна, протизапальна	Radix Gentianae / decoctum, infusum radicis Gentianae, tincture Gentianae, radix Gentianae pulv.
67.	Розхідник плющовидний <i>Glechoma hederacea</i>	Очищувальна, зміцнювальна знеболююча, кровоспинна, протизапальна, антисептична, відхаркувальна, потогінна, покрощує апетит	Herba Glechomae / infusum, decoctum, succus herbae Glechomae
68.	Солодка гола <i>Glycyrrhiza glabra</i>	Відхаркувальна, спазмолітична, протизапальна, сечогінна	Radix Glycyrrhizae / elixir Glycyrrhizae, infusum radicis Glycyrrhizae
69.	Соняшник однорічний <i>Helianthus annuus</i>	Жарознижувальна, жовчогінна, покрощує апетит спазмолітична,	Flores, folia, oleum Helianthi annui / infusum flor. Helianthi annui, tinctura, oleum Helianthi annui
70.	Цмин пісковий <i>Helichrysum arenarium</i>	Жовчогінна, спазмолітична, сечогінна, протизапальна, покрощує апетит і травлення	Inflorescentia, flos / decoctum infl. Helichrysi, infusum fl. Helichrysi, extractum fl. Helichrysi arenarii siccum
71.	Остудник голий <i>Herniaria glabra</i>	Спазмолітична, бактеріостатична, солевивідна, в'яжуча	Herba Herniariae / infusum, succus Herniariae

72.	Хміль звичайний Humulus lupulus	Седативна, антисептична, сечогінна, знеболювальна, протизапальна, покращує апетит, знижує статевий потяг	Strobulus lupuli / infusum Strobilorum lupuli, tinctura Strobilus lupuli
73.	Блекота чорна Hyoscyamus niger	Парасимпатолітична, протиспастична, знеболювальна, седативна	Folium Hyoscyami / infusum fol. Hyoscyami, extractum Hyoscyami siccum, tinctura Hyoscyami
74.	Звіробій звичайний Hypericum perforatum	Спазмолітична, сечогінна, седативна, в'яжуча, ранозагоювальна, бактеріостатична, протизапальна	Herba Hyperici, flores Hyperici / infusum, decoctum herbae Hyperici
75.	Гісоп лікарський Hyssopus officinalis	Відхаркувальна, спазмолітична, глистогінна, знижує потовиділення, покращує апетит, антисептична	Herba Hyssopi / infusum herbae Hyssopi, tinctura Hyssopi
76.	Оман високий Inula helenium	Вітрогінна, покращує апетит, відхаркувальна, глистогінна, бактеріостатична, протигрибкова	Radix Inulae / infusum rad. Inulae, decoctum rad. Inulae, tinctura Inulae
77.	Півники бліді Iris pallida	Відхаркувальна, обволікаюча, знеболювальна, протизапальна	Rhizoma Iridis / infusum rhizomatis Iridis, rhizome Iridis pulv.
78.	Горіх волоський Juglans regia	В'яжуча, протизапальна, ранозагоювальна, глистогінна	Folium, pericarpium / infusum Juglandis, decoctum fol. Juglandis
79.	Ялівець звичайний Juniperus communis	Сечогінна, жовчогінна, протизапальна, покращує апетит, знеболювальна, відхаркувальна	Fructus Jniperi / decoctum, infusum fr. Juniperi, tinctura Juniperi
80.	Глуха кропива біла Lamium album	Обволікаюча, в'яжуча, кровоспинна, відхаркувальна, сечогінна	Flores, herba Lamii albi / infusum fl. Lamii albi, succus herb. Lamii albi
81.	Лаванда колоскова Lavanda angustifolia	Антиспастична, заспокійлива, помірно подразнювальна, дезінфікуюча	Flores, herba Lavandulae / infusum fl. Lavandulae, oleum Lavandulae
82.	Собача кропива звичайна Leonurus cardiaca	Стимулює серцеву діяльність, знижує тиск, заспокійлива, спазмолітична	Herba Leonuri cardiacaе / infusum herbae Leonuri, tinctua Leonuri, extractum Leonuri fluidum
83.	Любисток лікарський Levisticum officinale	Сечогінна, вітрогінна, відхаркувальна, заспокійлива, знеболювальна	Radix, herba, fructus Levistici / infusum, decoctum fr. Levistici
84.	Льоник звичайний Linaria vulgaris	Послаблювальна, сечогінна, протизапальна, жовчогінна	Herba Linariae / decoctum, infusum Linariae, extractum Linariae fluidum
85.	Льон звичайний Linum usitatissimum	Захисна, пом'якшувальна, послаблювальна, протизапальна, сечогінна, дерматологіна	Semen, herba Lini / decoctum seminum Lini, oleum Lini, mucilaginis seminis Lini

86.	Майоран садовий Majorana hortensis	Вітрогінна, покращує травлення, антисептична, сечогінна, жовчогінна	Herba Majoranae / infusum herbae Majoranae
87.	Мальва лісова Malva silvestris	Захисна, болетамувальна, відхаркувальна, заспокійлива, обволікаюча пом'якшувальна,	Flos, radix, folium Malvae / infusum, decoctum fl. Malvae, infusum fol., rad. Malvae
88.	Шандра звичайна Marrubium vulgare	Жовчогінна, спазмолітична, відхаркувальна, антиаритмічна	Herba Marrubii vulgaris / infusum herbae Marrubii
89.	Ромашка лікарська Matricaria chamomilla	Протизапальна, протиспастична, вітрогінна, знеболювальна	Anthodium Chamomillae / decoctum, infusum Anthod. Chamomillae, tinctura Chamomillae
90.	Буркун лікарський Melilotus officinalis	Ангіотонічна, протикоагуляційна, ранозагоювальна, заспокійлива, знеболювальна	Herba Meliloti / infusum herbae Meliloti
91.	Меліса лікарська Melissa officinalis	Заспокійлива, покращує травлення, протиспастична, цитостатична, протизапальна	Folium Melissaе / infusum folium Melissaе
92.	Мята перцева Mentha piperita	Покращує травлення, вітрогінна, жовчогінна, антисептична, протиспастична, знеболювальна	Folium, herba Menthae piperitae / infusum, decoctum, succus fol. Menthae piperitae
93.	Бобівник трилистий Menyanthes trifoliata	Дезінфікуюча, протизапальна, покращує травлення	Folium Menyanthidis / infusum fol. Menyanthidis, folium Menyanthidis pulv.
94.	Латаття біле Nymphaea alba	Стимулює серцеву діяльність, заспокійлива	Flos, rhizoma Nymphaeae / infusum fl. Nymphaeae, rhiz. Nymphaeae pulv.
95.	Васильки справжні Ocimum basilicum	Покращує травлення, вітрогінна, знеболювальна, протиспастична	Herba Ocimi basilica / infusum herbae Basilici, succus herbae Basilici
96.	Вовчуг колючий Ononis spinosa	Сечогінна, жовчогінна, кровоспинна, дезінфікуюча, покращує травлення	Radix, folium, flos Ononidis / decoctum rad. Ononidis, infusum fol. Ononidis
97.	Мак дикий Papaver rhoas	Протикашлева, захисна, заспокійлива, знеболювальна, кровоспинна, відхаркувальна	Lfiores Rhoeados / decoctum, infusum fl. Rhoeados, fl. Rhoeados pulv.
98.	Квасоля звичайна Phaseolus vulgaris	Сечогінна, антидіабетична	Pericarpium Phaseoli / infusum, decoctum pericarp. Phaseoliae
99.	Бедринець ломикаменевий Pimpinella saxifraga	Відхаркувальна, спазмолітична, секреторна, сечогінна, протизапальна	Radix, herba Pimpinellae saxifragae / infusum, decoctum rad. Pimpinellae, succus herbae Pimpinellae
100.	Сосна лісова Pinus silvestris	Відхаркувальна сечогінна, потогінна (бруньки), відхаркувальна, протиспастична, антисептична (олія), подразнювальна,	Gemmae, oleum Pini, oleum Terebinthinae, pix liquida Pini

		антисептична (скипидар), антистатична (дъготь)	
101.	Подорожник ланцетовидний <i>Plantago lanceolata</i>	Покращує травлення, відхаркувальна, ранозагоювальна, бактеріостатична, секретолітична, знебоювальна, кровоспинна, протизапальна	Folium, semen Plantaginis / decoctum, infusum, succus fol. Plantaginis
102.	Спориш звичайний <i>Polygonum aviculare</i>	Сечогінна, в'яжуча, протизапальна, покращує обмін речовин	Herba Polygoni avicularis, decoctum, infusum herbae Polygoni
103.	Гірчак зміїний <i>Polygonum bistorta</i>	В'яжуча, заспокійлива, протизапальна, кровоспинна	Rhizoma Bistortae / decoctum Rhizomae Bistortae, Rhizoma Bistortae pulv.
104.	Гірчак перцевий <i>Polygonum hydropiper</i>	Кровоспинна, сечогінна, протипронсна, знеболювальна, заспокійлива	Herba Polygonii hydropiperis / infusum, decoctum herbae Polygonii hydropiperis, tinctura Polygonii hydropiperis, extractum Polygonii hydropiperis fluidum
105.	Тополя чорна <i>Populus nigra</i>	Сечогінна, потогінна, антисептична, протизапальна кровоспинна,	Gemmae Populi / decoctum, infusum, tinctura Gemmae Populi
106.	Перстач гусячий <i>Potentilla nigra</i>	Спазмолітична, жовчогінна, в'яжуча, сечогінна, знеболювальна, покращує травлення	Herba, rhizome, fructus Anserinae / decoctum, infusum herbae Anserienae, infusum fruct. Anserinae, decoctum rhiz. Anserinae
107.	Перстач пряmostоячий <i>Potentilla anserina</i>	Протипронсна, в'яжуча кровоспинна, протизапальна бактеріостатична	Rhizoma Tormentillae / decoctum rhiz. Tormentillae, rhizoma Tormentillae
108.	Первоцвіт весняний <i>Primula officinalis</i>	Відхаркувальна, спазмолічна, сечогінна, послаблювальна	Radix, flores, folia / decoctum, infusum radices
109.	Терен звичайний <i>Prunus spinosa</i>	Сечогінна, послаблювальна, протипронсна, протизапальна, потогінна	Flos, fructus, radix, cortex Pruni spinosa / infusum, decoctum fl. Pruni spinosa, decoctum fr., cort. Pruni spinosa
110.	Медунка лікарська <i>Pulmonaria officinalis</i>	Відхаркувальна, сечогінна, в'яжуча, протизапальна	Herba, folium Pulmonariae / decoctum herbae Pulmonariae
111.	Дуб звичайний <i>Quercus robur</i>	В'яжуча, протизапальна	Cortex Quercus / infusum, decoctum corticis Quercus
112.	Редька посівна чорна <i>Raphanus sativus var niger</i>	Жовчогінна, дезінфікуюча, сечогінна, відхаркувальна	Radix, semen Raphani / Succus Raphani nigri receas
113.	Жостір проносний <i>Rhamnus catharticus</i>	Пронсна, жовчогінна	Fructus, cortex Rhamni catharticae / decoctum fr. Rhamni catharticae
114.	Крушина ламка <i>Rhamnus frangula</i>	Пронсна, жовчогінна	Cortex, fructus Frangulae / decoctum cort., fr., Frangulae, fructus Frangulae pulv., extractum Frangulae fluidum

115.	Ревінь тангутський Rheum palmatum	У малих дозах – проти проносна, покращує травлення, у великих – проносна, жовчогінна	Radix Rhei / decoctum radicis Rhei, extractum Rhei siccum, tincture Rhei amara
116.	Рицина звичайна Ricinus communis	Проносна	Oleum Ricini / oleum Ricini
117.	Шипшина собача Rosa canina	Протицинготна, сечогінна, жовчогінна, тонізуюча	Fructus Rosae / infusum fr. Rosae
118.	Розмарин справжній Rosmarinus officinalis	Спазмолітична, стимулювальна, тонізуюча	Folium Rosmarini / infusum, decoctum fol. Rosmarini
119.	Малина звичайна Rubus idaeus	Протизапальна, потогінна, в'яжуча, кровоспинна	Fructus, folium, flores Rubi idaei / infusum fr., flor., fruct. Rubi idaei
120.	Рута садова Ruta graveolens	Спазмолітична, заспокійлива, підвищує тонус матки	Folium Rutae / infusum fol. Rutae
121.	Верба біла Salix alba	Жарознижувальна, протизапальна, заспокійлива, в'яжуча, кровоспинна, знеболювальна, потогінна	Cortex Salicis / infusum, decoctum cort. Salicis, cort. Salicis pulv.
122.	Шавлія лікарська Salvia officinalis	Антисептична, протизапальна, проти діабетична, покращує травлення, зменшує потовиділення	Folium Salviae / infusum fol Salviae, tinctura Salviae
123.	Мильнянка лікарська Saponaria officinalis	Секретолітична, відхаркувальна потогінна, жовчогінна, сечогінна, кровоочисна	Rhizoma, herba Saponariae / decoctum, infusum Rhizomae Saponariae, tinctura Saponariae
124.	Саротамнус віників Sarothamnus scoparius	Впливає на серцеву діяльність, підвищує тонус матки, сечогінна	Herba Scoparii / infusum herbae Scoparii
125.	Чабер садовий Satureja hortensis	Покращує травлення, вітрогінна, в'яжуча, антисептична, проти проносна	Herba Saturejae hortensis / infusum, succus herbae Saturejae hortensis
126.	Золотушник звичайний Satureja hortensis	Сечогінна, в'яжуча, жовчогінна, протизапальна	Herba Solidago / infusum herbae Solidago
127.	Горобина звичайна Sorbus hortensis	Сечогінна, проти проносна, протицинготна, в'яжуча, жовчогінна, кровоспинна	Fructus, flores Sorbi aucupariae / decoctum fl., fr. Sorbi aucupariae, tinctura Sorbi aucupariae, succus fr. Sorbi aucupariae
128.	Живокіст лікарський Symphytum officinale	Ранозагоювальна, протизапальна, захисна	Radix Symphyti / decoctum, infusum, tinctura, succus rad. Symphyti
129.	Пижмо звичайне Tanacetum vulgare	Глистогінна, протипедикульозна	Flores Tanaceti / infusum fl. Tanaceti, tinctura Tanaceti, fl. Tanaceti pulv.
130.	Кільбаба лікарська Taraxacum officinale	Жовчогінна, сечогінна, покращує травлення, обмін речовин	Radix, flores, folia, herba Taraxaci / infusum rad., fl. Taraxaci, dec. rad. Taraxaci

131.	Чебрець плазкий Thymus serpyllum	Антисептична, відхаркувальна, покращує травлення, спазмолітична	Herba Serpilli / infusum herbae Serpilli
132.	Чебрець звичайний Thymus vulgaris	Антисептична, протикашлева, покращує травлення, глистогінна, відхаркувальна	Herba Thymi vulgaris / infusum herbae Thymi vulgaris
133.	Липа серце листа Tilia cordata	Потогінна, заспокійлива, жовчогінна, спазмолітична, сечогінна, покращує травлення	Flos Tiliae / infusum fl. Tiliae
134.	Гуньба сінна Trigonella foenum- graecum	Заспокійлива, обволікаюча	Semen Foeni graeci / decoctum, infusum Foeni graeci
135.	Підбіл звичайний Tussilago farfara	Обволікаюча, в'яжуча, спазмолітична, відхаркувальна, протизапальна	Folium, flores Farfarae / decoctum, infusum, succus fol. Farfarae, infusum fl. Farfarae
136.	Кропива дводомна Urtica dioica	Сечогінна, впливає на обмін речовин, проти проносна, в'яжуча, кровоспинна	Folium, radix, semen Urticae dioicae / infusum, decoctum fol. Urticae dioicae, decoctum rad. Urticae dioicae, semen Urticae dioicae
137.	Чорниця звичайна Vaccinium myrtillus	В'яжуча, антисептична, анти діабетична, сечогінна, дезінфікуюча	Fructus, folium Vaccinii myrtilli / decoctum fr., fol. Vaccinii myrtilli, infusum fr. Vaccinii myrtilli, succus Vaccinii myrtilli
138.	Брусниця Vaccinium vitis-idaea	Дезінфікує сечовивідні шляхи, солевивідна, в'яжуча, жовчогінна, протицингова	Fructus, folium Vitis idaeae / infusum, decoctum fr. Vitis idaeae, succus Vitis idaeae
139.	Валеріана лікарська Valeriana officinalis	Заспокійлива, спазмолітична	Rhizoma cum radicibus Valerianae / tinctura Valerianae , decoctum, infusum rhizomatis cum radicibus Valerianae
140.	Калина звичайна Viburnum opulus	Спазмолітична, в'яжуча, кровоспинна	Cortex, fructus, flores Viburni opuli / decoctum cort. Viburni opuli, infusum fr., fl. Viburni opuli, succus Viburni opuli
141.	Фіалка триколірна Viola tricolor	Сечогінна, відхаркувальна, тонізуюча, протизапальна, антисептична, спазмолітична	Herba Viola tricoloris / infusum Violae tricoloris, succus Viola tricoloris
142.	Кукурудза звичайна Zea mays	Сечогінна, спазмолітична, жовчогінна, кровоспинна, впливає на обмін речовин	Stigmata Maidis / decoctum Stigmatum Maidis, extractum Stigmatum Maidis fluidum

**Орієнтовний перелік рослин, що рекомендуються
для виготовлення гербарію**

1. Аїр тростиновий
2. Алтея лікарська
3. Анемона лісова
4. Аніс звичайний
5. Арніка гірська (ангельське зілля, баранка)
6. Астрагал солодколистий
7. Багно звичайне
8. Барбарис звичайний (квасниця, кислянка)
9. Барвінок малий (могильник, хрещатий барвінок)
10. Беладонна звичайна (красавка, сонник)
11. Береза бородавчаста (береза повисла)
12. Березовий гриб (чага, рак берези)
13. Блекота чорна (зубовик, німиця)
14. Бобівник трилистий (трилистник, трифолін)
15. Болиголов плямистий (свистуля)
16. Бузина чорна
17. Буквиця лікарська
18. Буркун білий
19. Буркун лікарський (борконь, буркун жовтий)
20. Буяхи (гонобобель, лохина)
21. Валеріана лікарська
22. Верба біла
23. Верес звичайний
24. Вероніка лікарська
25. Вільха сіра
26. Вовчі ягоди звичайні (вовче лико)
27. Волошка лучна
28. Волошка синя
29. Гадючник звичайний (гадючник шестипелюстковий)
30. Герань криваво-червона
31. Гіркокаштан звичайний (каштан кінський)
32. Гірчак почечуйний (сорочі лапки)
33. Гірчиця сарептська
34. Глечики жовті (латаття жовте)
35. Глід; боярышник
36. Глуха кропива біла
37. Горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний, горногірка)
38. Гравілат міський
39. Грицики звичайні
40. Деревій звичайний (білоголовник)
41. Дріоптерис чоловічий (чоловіча папороть)
42. Дурман звичайний
43. Дягель лікарський (дудник лікарський)
44. Ехінацея пурпурова
45. Живокіст лікарський
46. Жовтець їдкий
47. Жостір проносний (чорноягідник)
48. Звіробій звичайний (кривавник)
49. Зіновать руська (рокитничок руський)
50. Золототисячник малий (центурія)
51. Калюжниця болотна
52. Кмин звичайний
53. Конвалія звичайна
54. Коноплі посівні
55. Копитняк європейський
56. Кріп запашний
57. Кропива дводомна
58. Кропива жалка
59. Крушина ломка (крушина вільховидна)
60. Кульбаба лікарська
61. Латаття біле
62. Липа серцелиста

63. Лобода біла
64. Лопух справжній
65. Любисток лікарський
66. Льон звичайний
67. Мак дикий
68. Мак снотворний
69. Малина
70. Материнка звичайна
71. Мильнянка лікарська (мильний корінь, собаче мило)
72. Молочай кипарисовидний
73. Мучниця звичайна
74. М'ята перцева (м'ята холодна)
75. Нагідки лікарські (крокіс, календула)
76. Наперстянка великоквіткова
77. Обліпиха крушиновидна
78. Овес посівний
79. Ожина сиза
80. Оман високий (дивосил)
81. Паслін солодко-гіркий (підтинник)
82. Паслін чорний (слинник)
83. Первоцвіт весняний (примула, баранчики)
84. Перестріч гайовий (іван-і-марія)
85. Перець стручковий
86. Перстач білий (п'ятиперстник)
87. Перстач гусячий (гусяча лапка)
88. Петрушка городня
89. Пижмо звичайне
90. Підбіл звичайний (мати-й-мачуха)
91. Плаун булавовидний (п'ядин булавовидний)
92. Подорожник великий (трикутник)
93. Полин гіркий
94. Полин звичайний (чорнобиль)
95. Ревінь тангутський
96. Рицина звичайна
97. Родіола рожева (золотий корінь)
98. Родовик лікарський (сухозлотиця, стягників)
99. Рододендрон жовтий
100. Ромашка лікарська (романець, рум'янка)
101. Смородина чорна
102. Собача кропива звичайна (пустирник звичайний)
103. Сокирки польові (заячі вуха, рогаті волошки)
104. Спориш звичайний (моріжок, куряча трава)
105. Суниці лісові
106. Талабан польовий
107. Татарник звичайний (чортополох)
108. Фенхель звичайний
109. Фіалка триколірна (братки триколірні)
110. Хвоц польовий.
111. Хміль звичайний
112. Холодок лікарський (спаржа)
113. Хрін звичайний
114. Цикорій дикий (петрові батоги)
115. Цмин пісковий
116. Чебрець звичайний
117. Чемериця Лобелієва
118. Череда трироздільна (причепа, собачі реп'яхи)
119. Чистотіл звичайний (ластовине зілля)
120. Чорниця звичайна
121. Шипшина травнева
122. Щавель кінський
123. Щавель кучерявий
124. Ялівець звичайний

Список рекомендованої літератури

1. Духницький В.Б., Хмельницький Г.О. Ветеринарна фармакологія. – К. : Урожай, 1994; Харків: Парітет, 1995. – 480 с.
2. Вовк Д.М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. – К. : Урожай, 1989. – 224 с.
3. Пламб Дональд К. Фармакологические препараты в ветеринарной медицине / Перев. с англ. Е.И. Осипова. – М. : Аквариум ЛТД, 2002. –856 с.
4. Державна фармакопея України. Перше видання. – Х. : РЕРІГ, 2002.
5. Ветеринарні препарати / О.І. Канюка, І.І. Харів, В.М. Гунчак,, Д.Ф. Гуфрій. – Львів, 2006. – 641 с.
6. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 336 с.
7. Фармакологія: Підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, В.А. Туманов та ін.; За ред. І.С. Чекмана. – К. : Вища школа, 2001. – 598 с.
8. Атлас лекарственных растений СССР, 1962. – 703 с.
9. Лікарські рослини : Енциклопедичний довідник / Відп. ред. А. М. Гродзінський. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1990. – 544 с.
10. Лікарські рослини і фітотерапія (фітотерапевтична рецептура): навчальний посібник / Л.В. Бензель, Р.Є. Дармограй, П.В. Олійник, І.Л. Бензель. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 400 с.
11. Вовк Д.М. Рослинні засоби у ветеринарній медицині [Текст] : підручник для викладачів вузів / Д. М. Вовк. - К. : Урожай, 1996. - 200 с.: іл. - ISBN 5-337-01706-3

Інтернет-ресурси

<http://www.vet.gov.ua>
<http://www.vet.in.ua>
<http://www.twirpx.com>
<http://www.vetwiki.com.ua>
<http://www.medved.kiev.ua>
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0786-01>